

§ 2. SPOLUČINNOST A ODPOVĚDNOST PŘI KRÁDEŽI A LOUPEŽI.

Již Statuta Ducis Ottonis vyslovila v čl. 12. zásadu: »Item fures cum sociis et fautoribus suis pari poena puniantur«.¹ Tato přísná zásada, považující všechny pomocníky zlodějů, v širokém smyslu pomocnictví, za pachatele a trestající je stejným trestem, zůstala i později plně v platnosti a trvala i později jak pro soudy, tak i pro jiné orgány. Statuta svými výrazy socii a fautores mínila nejen spolupachatele, nýbrž ovšem pomocníky ve vlastním slova smyslu. Statuta měla na mysli tu ovšem nejen pomocníky pachatelů přistížených, nýbrž zajisté i pomocníky, kteří byli spolu s pachateli poháněni před soud.

V pùhonech o škody vzniklé z loupeže a z krádeže skutečně vidíme, že o tyto škody jsou poháněni nejen pomocníci sami,² nýbrž je tu pravidelně poháněno více osob v témže pùhonu zároveň a odůvodňuje se pùhon prostě tím, že všechny uvedené osoby způsobily škodu.³ V těchto pùhonech žádá se od každé z pohnaných osob tatáž náhrada škody⁴ a tím dává se najevo táž odpovědnost za spáchanou křivdu. Ale přece setkáváme se s tím, že v těchto pùhonech se vytyká odpovědnost jedné osoby více, druhých méně tím, že od jedné žádá se náhrada škody větší a od jiných náhrada škody menší. Jest to právě od osoby, která je uváděna v pùhonu na místě první,⁵ a je to v případech, kdy jde o osobu pachatelovu spolu s jejími služebníky.

Tento způsob poháněti pomocníky krádeže a loupeže zvláštními pùhony jest dalším stupněm vývojovým, neboť jejich trestná činnost začíná se odlišovat od pachatelství samého. Souvisí to také s tím, že se rozeznávalo při škodách vůbec, způsobil-li kdo tyto škody, dal-li kdo k nim podnět, nebo přijal-li je kdo. V pùhonech 14. století právě čteme samostatné pùhony na ty osoby, které přijaly k sobě předměty z krádeže nebo loupeže a užívaly-li jich.⁶

¹) C. B., 224 (1222), 330 (1229).

²) R. t. t., I., 42, č. 146.

³) R. t. t., 15, č. 44, 25, č. 84, 26, č. 86, 60, 49, č. 177.

⁴) Na př. R. t. t., I., 26, č. 86 . . . quemlibet L marc. arg.

⁵) R. t. t., I., 15, č. 44 . . . a Vlrico L mar. arg., a quolibet aliorum pro IX. mar. arg.

⁶) Příklad: R. t. t., I., 61 (1322). Item idem conqueritur super Hynek de Czidlini, quia quando Hawel de Czidlini quondam fecit sibi dampnum cum suo posse per rapinam in Vdrincz et Ketnye, hereditate sua — perdicio equis, pecoribus, diversis domesticis rebus — hoc ipse suscepit et utitur pro CC. mar. arg.

Za krádež a loupež plně odpovídal také přechovavač, t. j. ten, kdo poskytl zlodějům a loupežníkům příbytek, nebo poskytoval jim u sebe »stav«. O přechovavačích¹ mluví ustanovení, která jednají vůbec o pomocnících zlodějů a lupičů a praví pak o nich, že mají býti stíháni »jako by oni to sami osobně učinili«. ² Z toho ovšem plyne, že okradený mohl přechovavače svých zlodějů poháněti o náhradu a žádati o náhradu škody, která mu vznikla krádeží a ovšem také tím, že pachatelé byli přechováváni na hradě přechovavačově. Nezáleží pak ani, byli přechovávány pachatel příbuzným přechovavačovým. Máme příklad i o tom, že je poháněna matka proto, že přechovávala u sebe »na svém chlebě« syny, kteří loupili, jezdíce právě z jejího příbytku.³

O těchto ustanoveních jedná se zvláště při zemských mírech, neboť v nich sou obsažena také přísná ustanovení o trestech přechovavačů. Je tomu tak ak v Čechách,⁴ tak i na Moravě.⁵ Pojem pomoci je zde určen velmi široce, na př. ustanovením: »ktož by takové zlé lidi chovali, neb jim kterakkoli pomoc činili neb je fedrovali, neb jich nevydali k rozkázání hejtmanov«.

Velmi důležitou otázkou pomocnictví bylo při zlodějích zvaných krčmenních, t. j. těch, kteří se zdržovali v krčmách. O nich bylo ustanoveno, aby jich »žádný nepřechovával, ani stavuov u sebe dopůšťel, žeť nad takovými bude mstěno nad jich fedrovníky i pomocníky«.⁶

Přechovavačem a pomocníkem zlodějů a lupičů je také ten, kdo přijímá k sobě nejen osoby pachatelů, nýbrž také věci ukradené ke svému užitku, jak jsme uvedli nahoře. Takovíto přechovavači vědouce, že přijímají k sobě věci kradené, nazývají se příjemčí.⁷ V pramenech se zdůrazňuje vědomost o krádeži⁸ a ovšem takovýto pomocník, který přijal k sobě kradené věci, je poháněn jako pachatel,⁹ neboť je jisto, že přijímání kradených věci způsobuje

¹) Výraz tento znají i prameny. Srov. Lib. cit., VI., 28, č. 154.

²) A. Č., V., 417.

³) Lib. cit., II., 78, č. 296.

⁴) A. Č., I., 250 (1440), II., 294, IV., 458 (2472), V., 416 (1484), 426 (1485), 442 (1492), Z. zř. VI. čl. 538 (1492). Z. zř. 1549, R, 29; srov. též A. Č., XXII., 221 č. Z. zř. Jiřího z Waldštejna pro své poddané.

⁵) C. M. XI., 488 (1388), A. Č., V., 416, 417, X., 249 (1421), 253 (1434), 322 (1496), XI., 289 (1516), 310 (1518). Z. zř. 1535, fol. LXXVa, CXVIb, CXVIIa, 1604, fol. Xb, XIa.

⁶) A. Č., II., 295.

⁷) A. Č., V., 397 (1497). Srov. Mareš, Kniha popravčí pánů z Rožmberka, str. 1 a j.

⁸) Rkp. N. M., č. 859, B, 5b.

⁹) Rkp. N. M., č. 103, f. 7b (1526) . . . že jest týž Vilém téhož Prokopa Čermáka i s ženú jeho i s tím statkem, se vším, což jest jemu tu bylo pobráno do svého obydlí i s vozem přijal, a tu je u sebe měv, od nich jest k sobě přijal kožich kuní a nětco hotových peněz a zlatých, věda o tom, že sou je tak krádežem pobrali témuž Jiříkovi a k nim se jest jakožto k zlodějuom, podle zřízení zemského nezachoval, nébrž přijav od nich, což se jest jemu zdálo z toho krádeže, přeč je pustil a protož svrchupsaný Jiřík o to pobrání o všecko k témuž Vilémovi podlé zřízení zemského hleděti chce, kdež sobě toho pobrání pokládá . . .

rovněž škodu okradenému.¹ Při tom se také zdůrazňuje, že přijímač věděl o tom, že věci jsou kradené.²

Vpůhonech tohoto obsahu, se kterými se dosti často v pramenech setkáváme, jsou právě tyto skutečnosti vytčeny, při čemž je uváděno, že okradený žádal předem přechovavače, aby mu dopomohl k právu tím, že by přechovávané zloděje vydal.³ Když jde o přechovavače poddaného, je pán jeho vyzván, aby ho vydal.⁴

Jak široký byl pojem pomocnictví při krádeži a loupeži, to dosvědčuje nám i městské naše právo, které vytýká jednotlivé případy způsobem velmi obšírným ve snaze zahrnouti a obsáhnouti plně pojem pomocnictví. Je tomu tak od dob nejstarších až po dobu novější našeho městského práva.⁵ Nejobširněji o nich pojednává Koldín, který také jako jiné naše památky stanoví pro pomocníky krádeže a loupeže tytéž tresty jako pro pachatele samé. Koldín zná také jednotlivé způsoby pomocnictví: kdo zloděje fedruje, napomáhá jim radou i skutkem, kdo přijímá k sobě věci kradené, zloděje, nákeřníky i loupežníky a kdo jim dává výstrahu, ten nazývá se zatajitelem zlodějství a přijímačem. Pomocníci a účastníci zlodějství jsou ti, kdo by půjčili pachateli nástroje k provedení nebo ulehčení krádeže, kdo by jim jinak ku provedení krádeže přispíval aneb výstrahu dával, aby polapení nebyli.⁶

Zemská zřízení česká velmi podrobně se zabývala úpravou pomocnictví zlodějům, aby »každý pán i rytířský člověk, i města, kteříž na zemi mají své grunty, i v městech a v předměstí lidi zřídili, aby stavuňkuov ani fedruňkuv a přechovávání neměli na žádného gruntích«. ⁷ Ukládá se zde pánům i rytířům a ovšem i městům, aby nejen vědomě neposkytovali pomoci v širším slova smyslu zlodějům, nýbrž aby dbali i toho, aby se vůbec na jejich území zloději nezdržovali.

Otázka tato souvisí ovšem s úpravou policejního řádu v zemi. Protože však ten, který nesplnil všechny předpisy ustanovené o policejním řádu, stane-li se škoda komu od zlodějů meškajících na jeho pozemku, má plniti také náhradu způsobené škody, je jisto, že i zde je spatřováno pomocnictví zlodějů v širokém významu tohoto slova.

¹) D. Z. m. 31, B 21b . . . a to z toho, že jest se přiznala před dobrými lidmi, že jest k škodě přijímala věci kradené, což jsou tu v Velenicích témuž Vilémovi a dceři jeho nebožce Marianě kradli a brali v komorách a truhlách . . .

²) Rkp. N. M., b. č. 95, A. 20b (161b).

³) Srov. půhony Lib. cit., II, 78, č. 296, 425, č. 303, III., č. 650, IV., 54, č. 318, V., 393, č. 660, VI., 28, č. 154, A. Č. XII., č. 477, č. 1089 (1501).

⁴) A. Č., XII., 382, č. 302 (1530).

⁵) Srov. Manipulus čl. 302. De celatoribus et coadjutoribus furium. Brikcí XXV. art. III. Zlodějstva nápomocníci a přechovavači.

⁶) Čl. P. V., P. VI.

⁷) Z. zř. VI., čl. 532. Z. zř. 1549, U, 5.

Při stihání zloděje může býti zloděj dopadený obstaven samotným okradeným aneb, když je zloděj přistižen na území jiného pána, má býti obstaven na požádání okradeného tímto pánem. Ten, kdo brání okradenému, aby sám obstavil zloděje, nebo po př. když zloděj byl přistižen u cizího pána, pán ho na požádání neobstaví,² po př. když byl obstaven ho propustí,³ může býti poháněn od poškozeného o náhradu škody, která mu vznikla krádeží, a odpovídá tudíž za totéž, co utrpěl poškozený krádeží.

Právní pravidlo toto bylo v užití především na Moravě, kde ovšem dostalo se i do zemského zřízení.⁴

V Čechách platil předpis, že zloděj, který prchá a odeběřeli se k někomu na jeho hrad neb zámek, má býti vydán, aby na něm spravedlnost mohla býti vykonána. Kdyby ho nevydal, nebo vydati nechtěl, pak je nařízeno, »aby (k takovému) hledieno bylo takovúžto pomstú, jako k těm zlodějuom, kteříž jsou tu škodu učinili.«⁵

Učinili kdo pokřik, komu byla věc ukradena, pak všichni, kdož pokřik uslyšeli, byli povinni honiti zloděje a lupiče.

Zvláště i města, kterým bylo učiněno oznámení, že poblíže nich byla spáchána loupež, měla povinnost honiti pachatele. Neučinila-li tak, pak mohla býti poháněna ze škody, která poškozenému vznikla přímo z trestného činu. Odpovídá tudíž zde ten, kdo nepřispěl při honění pachatele poškozenému za trestný čin sám, že musí mu hraditi vzešlou škodu.⁶

Z povinnosti, která byla obvyklou, aby při pokřiku byl zloděj honěn každým, koho pokřik dojde, vyvinula se i právní povinnost způsobiti pokřik, viděli kdo pachatele při činu. A naopak může býti poháněn ten, kdo těmto povinnostem nedostojí. Spatřuje se tu spoluvina v jednání těch, kdo nepřispějí k dostižení⁷ zloděje, neboť podle zpráv pramenů lze zde shledávati do-

¹) Lib. cit., III., 219, č. 985 . . . že v této jednotě a v zemi mírné ztratil jsem koně na svobodné silnici a ty jsem u jeho lidí nalezl a na právo jsem je obstavil a on mi na své dědině práva neučinil. Srov. též Lib. cit. III., 225, č. 1029.

²) Lib. cit. III., 512 č. 388.

³) Lib. cit. III., 314, č. 206, 452, č. 90, 592, č. 896 . . . že jsem zloděje svého muže a svého u něho obstavila a prosila jsem jeho, aby mi jím jist byl, jakož muož najlépe a on ubezpečiv mne tím i pustil jej. Lib. cit., VI., 27, č. 145.

⁴) Z zř., 1535 fol. LXXVa . . . A kdož by zloděje s jistinou popadeného zúmyslně pustil, aby o to hnán byl.

⁵) A. Č., I., 252 (1440), A. Č., IV., 421 (1453), 436 (1462), 458 (1478).

⁶) A. Č., XI., 512, č. 999 (1500). Vinil je ze XXIV kop grošuo v míšenských jemu u téhož města lúpežem vzatých, kterýžto loupež jim oznámiv jich žádal, aby vedle zřízení a svolenie zemského honili, ale oni Tepelští toho zanedbali, toho neučinili a nehonili jsou a jej Ondřeje tudy ke škodě té připravili.

⁷) A. Č., V., 443 (1492) . . . tehdy o ty škody, komu jest se stalo, k takovému hleděti, a před soud zemský . . . aby obeslán byl listem od úřadu ten, kdož by nehonil a tu aby vinen byl. — A. Č., XXXII., 46 (1519). V pramenech se přímo praví: . . . a pokřiku po týchž loupežnících podle zřízení zemského neučinil. Rkp. N. M., č. 642, A. 14a, č. 95, A. 7b (1527).

mněnku dorozumění s pachateli. S tím souvisí, že může-li kdo lapit zloděje — ujistiti se jím — a neučiní-li tak, pak rovněž může býti poháněn a odpovídá za krádež samu. Neboť je mu nařizeno, aby postavil buď zloděje aneb aby, neučiní-li tak, dal náhradu poškozenému za ukradenou věc.¹ Stejně jest, lapí-li kdo zloděje a pustí-li ho, neodevzdav ho úřadu.²

Velmi přísné ustanovení o tom bylo na Moravě, kde se ukládá povinnost i oznamovati pachatele a stíhati je, zvěděl-li by kdo o nich.³

Za krádež a loupež svých služebníků a lidí poddaných odpovídá jejich pán. Musí totiž na žádost poškozeného postavit služebníky neb poddané před soud,⁴ po případě je vydati přímo poškozenému před jeho soud.⁵ Jinak odpovídá před soudem sám.⁶ I když spáchali služebníci a poddaní krádež a loupež navzájem na sobě, pohánějí se páni jich vzájemně.⁷

Ve všech těchto případech je pravidlem, že okradený obrací se na pána pachatelova. Je to vyjádřeno nálezem: »kdož by chtěl čieho člověka zlodějsťvie (sic) viniti, že má toho předkem u jeho pána hledati.«⁸

Pán služebníků a čeledi se pohání přímo v tom případě, stala-li se krádež a loupež s jeho vědomím a také, byly-li odňaté věci odneseny na jeho hrad,⁹ do jeho obydlí a pán těchto věcí užil a požil. Tyto skutečnosti se opětně velmi charakteristicky zdůrazňují v púhonných knihách moravských. Na př. pán pohání druhého pána a praví: »že jsú mi jeho služebníci vešli na mú tvrz T. noční věci a že jsú mi pobrali stříbro, pasy stříbrné i sukně a k němu na jeho zámek nesli a on toho požil.«¹⁰ A púhon toho druhu není ojedinělým.¹¹ Zdůrazňuje se, že pobrání věci stalo se »s jeho chleba na jeho chleb«.¹² Je to zajisté velmi charakteristické rčení, které velmi dobře vystihuje současné právní poměry.

¹) A. Č., IX., 552, č. 776 (1491),

²) Rkp. N. M., 643, A. 9a. Než téhož zloděje mimo pořad práva jest jeho upustil, toho učiniti mimo tejš pořad práva nemaje. — A. Č., XI., 310 (1518), Z zř. 1535, fol. LXXVa.

³) A. Č., X., 278 (1475).

⁴) A. Č., X., 552, č. 981 (1500), XI., 45 (1531), XII., 307, č. 165 (1530).

⁵) Rkp. N. M., č. 643, G. 5 b (266b) mimo pořad práva nočně zlodějsky ukradl jest, a nabral vuoz pšenice z stohu . . . a oni bratří nemohli se toho dožádati, aby se . . . týmž jistým zlodějem ujistil a právo útrpné naň pustil.

⁶) Na př. Lib. cit., III., 518 č. 431, VI., 11., č. 68; Rkp. N. M., č. 643, D. 1b (64b).

⁷) Lib. cit., III., 567, č. 753 . . . ze XXX hř. gr. dob., že mi jeho lidé zlúpili mé lidi na svobodné cestě. A. Č. XIII. 84. č. 1346 (1504) a 85, č. 1347. Lib. cit., IV., 302, č. 218.

⁸) A. Č., XI., 45 (1531).

⁹) Lib. cit., II., 542, č. 718; III., 471, č. 219, 710, č. 1432.

¹⁰) Lib. cit., IV., 315, č. 305. Srov. též. R. t. t. I., 217, č. 252, pán má přísahati: »že jest o těch škodách a lúpežích skutkem ani radú ani vědomím nevěděl . . . ani kterýžkoli užíváním užil.«

¹¹) Na př. Lib. cit., VI., 11., č. 66.

¹²) Lib. cit., II., 118, č. 511, 183, č. 763, 416, č. 248, že jeho střelci s jeho chleba . . . pobrali mi mé listy i peníze a to na jeho tvrz a na jeho chleb nesli . . . III., 39, č. 191.

I otec je poháněn za syna, který spolu se služebníky spáchal krádež a loupež, a připojuje se tato odpovědnost otcova k odpovědnosti za trestnou činnost při krádeži u služebníků pánových.¹

Za krádež a loupež odpovídá ovšem také pán poddaných, který dal jim rozkaz, aby trestnou činnost vykonali. Tu se mluví v pramenech, že škoda vznikla kázáním pánovým a to opětne nejen v pramenech z Čech,² nýbrž i z Moravy,³ a opět v moravských památkách jsou časté toho doklady.

I návodce odpovídal za krádež. Dlužno připomenouti, že naše právo zná tento termín návod velmi brzy.⁴

Mezi poškozenou osobu a mezi pachatele vstupovala třetí osoba se svou odpovědností také, byla-li u ní věc ukradená nalezena a nebyla-li od ní na žádost poškozeného vydána. Bude ještě ukázáno, že poškozený pravidelně pátral po ukradené věci a našel-li ji u někoho, mohl žádati za její vydání. Nebyla-li věc ukradená vydána, mohla býti osoba, u níž věci byly nalezeny, poháněna,⁵ po př. vlastník může poháněti pachatele a vedle něho toho, u něhož byli věci ukradené nalezeny, ale nebyly vydány.⁶

Velmi důležitá ustanovení byla v našem právu o koupi kradených věcí. Neboť koupí věci kradené vstoupila mezi pachatele a mezi poškozeného osoba třetí, která mohla se státi účastnou také krádeže. A právě proto je řada ustanovení, která přenáší také zde odpovědnost za krádež na osoby třetí. Zpravidla nastával v těchto případech t. zv. svod, o němž budeme mluvíti později. Ale jde tu o případy, kdy soukup nemůže býti jmenován. Je to nejčastěji v případech, kdy je koupěna věc na tržišti.

S počátku není tato otázka upravena. Zmínují se o ní již t. zv. Práva soběslavská, která určují, že obviněný z krádeže má přísahati, že věc koupil a že nezná svého soukupa.⁷ Pro případ, že odpřísáhne, že věc koupil a nezná soukupa, není v pramenech ustanovení.

Neupravenost této otázky vyplývá také ze zpráv, v nichž se dovídáme, že klášterům je poskytováno právě privilegium, že, bude-li u nich nalezena ukradená věc, má jim býti dána náhrada, zač právě věc, zvláště koně a jiné zvíře, koupili.⁸ Je-li však poskytováno privilegium toto, vidíme, že již ve 13. st. uplatňuje se pravidlo, že ukradená věc, jsouc nalezena vlastníkem, má býti

¹) Lib. cit., III., 666, č. 1262.

²) Jde tu již o právní památky ze 14. stol. Řád práva zem. čl. 78. Ondřej z Dubé čl. 25.

³) Na př. Lib. cit., III., 24., č. 96, 39, č. 191, ze sta., hř., že sú mi jeho vlastní s jeho chlebu a jeho kázáním . . . pobrali mi chudým lidem . . .

⁴) Lib. cit., II., 9, č. 21. J. z R. Z. z U. poh. ze XXX hř. gr. proto, že jejím návodem pobráno jeho dvěma člověkoma tu v Uhřinově dobytek malý a velký i nadbyt.

⁵) Lib. cit., I., 164, č. 248.

⁶) Lib. cit., I., 288, č. 727, 728.

⁷) C. B., I., 257.

⁸) Regesta, I., č. 777 (1232), str. 366.

vrácena bez náhrady. Neupravenost a složitost této otázky vidíme i později při poskytování městských privilegií. Neboť v nich musela býti dotknuta i otázka, jak má býti řešen případ, vyskytne-li se na trhu kradená věc a je-li koupena. Tržní svoboda tu působila, že koupená věc kradená na tržišti se nemusela vraceti, ani když byla žádána vlastníkem a obžalovaný kupec věci kradené neutrpěl újmy ani na své cti. Předpisy tyto platily ovšem, jen byla-li věc koupena na tržišti v trhový den. Jiné předpisy platily, byla-li koupena věc v jinou dobu než v den trhový a také na jiném místě než na tržišti. Rozhodovalo zde, zda věc kdo koupil, věda o tom, že je kradená, nebo zda o této skutečnosti nevěděl. V tomto případě ztrácí cenu věci, v onom považován je za pachatele.¹

Tato zásada o veřejné důvěře tržiště proniká již ovšem z ustanovení statut Konráda Oty v čl. 7., kde se mluví o svědectví obecného tržiště při obvinění z krádeže. Uvádíme tuto zprávu statut v souvislosti se zprávou uvedenou nahoře. Setkáme se s ní, až budeme mluvit o obžalobě z krádeže a z loupeže později.

Ani Řád práva zemského nepřináší ještě zvláštních ustanovení pro tuto otázku. V čl. 88. zmínjuje se o otázce,² najde-li kdo ukradenou věc u třetí osoby, která věc bezprávně drží, nebo která věc koupila u zloděje. Nerozeznává mezi nimi a určuje i zvláštní řízení, kterým se vlastník věci musí domáhati nalezené věci. Je připuštěno, aby ten, u něhož věc byla nalezena, prováděl protidůkaz, že věc jemu náleží po právu.

Z roku 1406 máme obecný nález, který upravuje tuto otázku velmi podrobně.³ Neboť stanoví se zde, že žádný nemá kupovati kradených věcí, věda o tom, že jsou ukradeny. Tímto ustanovením zajisté mělo se předejíti dalším sporům, ale také, aby nebyla ztížena možnost nalézt ukradenou věc. Kdo by koupil ukradenou věc, věda o tom, že je kradena, bude pokládán právně za zloděje. Předpokládá se ovšem, že úmysl kupce koupiti věc kradenou je dokázán.

V tomto případě je tudíž právně pokládána za zloděje osoba třetí, která věc kradenou koupila.

Neví-li kupec o tom, že věc je ukradena, pak musí věc vrátiti bez náhrady okradenému, který věc u něho našel a ovšem v tomto případě, se dále nestíhá.

Zásada tato zůstala v užití právním řádem v Čechách i na Moravě. Byla pak na Moravě přijata zvláště v zemských mírech moravských, které právě

¹) Regesta, II., 276, č. 711 (1270).

²) Latinský tekst se ovšem liší od českého tím, že praví: »Item si quis equum vel aliud animal suum, aut aliam rem quamcunque deperditam quoquomodo, apud alium repertam, voluerit arrestare . . .

³) C. j., B., I., 52.

zdůrazňují, aby nikdo kradených věcí nekupoval, a koupí-li je, aby je vrátil bez náhrady.¹ V Čechách dostala se rovněž do zemských mírů zvláště krajských.²

Uvedený nález z r. 1406 byl také v Čechách přijat do Zemského zřízení Vladislavského v čl. 438. a do zemských zřízení 16. století vůbec,³ když byl před tím během 15. století stále a stále zdůrazňován a upravován.⁴ Zůstalo tudíž pravidlem, že kupec věci kradené odpovídá za krádež, ví-li o krádeži věci.

Vytváří se pak zásada, že ti, kteří koupili kradené věci, nevědouce o tom, mají nejen věci vydati bez náhrady, nýbrž i také jmenovati soukupa⁵ a tato zásada pak uplatňuje se tou měrou, že ti, kteří koupili kradené věci a u nichž byly tyto věci nalezeny, pokládají se za zloděje do té doby, dokud »nevystaví soukupa«, od kterého kradené kupovali.⁶ V tomto případě tudíž odpovídá kupec kradené věci velmi přísně a jest to zbytkem staršího vývoje, jak ještě ukážeme.

A stejné platí, přistihne-li okradený, že někdo věc jeho prodává. I tu prodávající ukradenou věc musí postavití svého soukupa, chce-li býti čist.⁷

Když vlastník věci pravidelně pátral po věci a ptaje se, našel ji u osoby třetí, mohl žádati, aby mu ji vydala jako věc jeho. Nevydala-li mu ji, mohl ji poháněti a v púhonu uváděl cenu věci ukradené a poháněl pak tuto osobu vlastně o náhradu škody, která mu vznikla krádeží a loupeží. S púhony takto konstruovanými a s odpovědností osob třetích za krádež a loupež, u nichž byla věc nalezena, setkáváme se zvláště v moravských púhonech.⁸ Jako vzor, kromě případů dole uvedených, může nám posloužiti tento púhon: pohánějící praví: »že sem u něho kón svůj poznal, ježto mi jest vzat na slobodné cestě v mírné zemi; tu jsem jej obsílal i pán můj, aby mi jej vrátil, toho učiniti nechtěl a ten kón pokládán XXX kop gr.«⁹ S púhony tohoto

¹) Brandl, *Knihy Tovačovská*, str. 26, A. Č., X., 248 (1421), 251 (1434).

²) A. Č., I., 253 (1440), 261.

³) Z zř. 1539, U. 3.

⁴) A. Č., IV., 423 (1453), 498 (1479). Vydá-li věc kradenou, nebo chce-li ji vydati, nemůže býti poháněn. A. Č., XIII., 209, č. 1540.

⁵) A. Č., IV., 498 (1479) . . . aby vrátil darmo, bez úplatku toho, což jest bylo, a k tomu aby súkupa jmenoval u koho jest kúpil.

⁶) A. Č., XVIII., 461 (1508). Zajímavé jsou předpisy Koldínových Práv městských čl. P., XVI. Také ne hned ten, u kteréhož by se věci kradené našly, za škůdci aneb za zloděje držán aneb počten býti má. Než mohli by soukupa, od něhožby takových věcí prodajem, pújkou, dáním aneb jakýmžkoli jiným způsobem dosáhl, vystaviti: k soukupu o to hledíno buď. Srov. příklad D. Z. m. 3., B. 14 b.

⁷) A. Č. XIX. 610 (1501).

⁸) Lib. cit., I., 164, č. 248, 288, č. 727 . . . »že když jemu brali mocí a násilím, tehdy jeho koni jsou nalezeni na jeho dědině; tu jsem k němu slal, prose by jemu zase jeho koně vrátil, toho neučinil a jest toho škoden o XXX hř. g. I. Lib. cit., I., 357, 1052, č. III., 314, č. 209, V., 183, č. 737, VI., 132, č. 784.

⁹) Lib. cit., VI., 16., č. 83.

druhu setkáváme se i v pramenech českých 16. století a v nich uvádějí se podobně tyto skutečnosti. Příkladem možno uvéstí púhon: Jiřík . . . pohání . . . Viléma . . . viniti ho chce z toho, jakož jest jemu Jiříkovi Otmarovi před rokem klisna dobrá souhřebí z pastvy ukradena, kteréžto klisny i s hřibětem on Jiřík Otmar u něho Viléma Černína se uotal a ji poznavši za navrácení té klisny s hřibětem požádal, ale on Vilém té klisny s hřibětem jemu Otmarovi navrátiti zanedbává až posavád«. ¹

Při odpovědnosti osob třetích, u nichž ukradená věc byla nalezena, jsou důležitá ustanovení i o židech. I o těchto předpisech se musíme zde zmíniti v souvislosti s předpisy právě uvedenými. U židů velmi často se stávalo, že jim byla prodána věc ukradená a ještě častěji, že jim ukradená věc byla zastavena. A proto právě již privilegium židovské z r. 1254 této otázky se dotýká. Obvinili křesťan žida, že věc, kterou má zastavenou, byla mu ukradena, má žid přísahati, že když přijímal zástavu, nevěděl o krádeži. ² Očistili se, pak křesťan musí mu dáti náhradu za zástavu. V době pozdější ovšem tyto předpisy byly přísněji stanoveny a postavení židů zhoršováno. Je tak patrné z práv staropražských, ³ kde ustanoveno, půjčili žid na věc kradenou a zapřeli, že peníze půjčil, nalezli se věc zastavená u něho, musí ji bez náhrady vrátiti.

V patnáctém století se předpisy tyto ještě zpřísnují. Nejen, že je určeno, že židé ukradenou věc mají, přijali-li ji a byla-li u nich nalezena, ⁴ beze všeho úplatku navrátiti, ale je tu také ustanoveno, že žid, přijal-li v zástavu věc kradenou, má dáti náhradu škody okradenému, po případě oznámiti mu zloděje. Nemluví se zde již o tom, zda žid ví, že věc je kradenou či nic a naopak se přísně stanoví, že bude moci okradený hleděti k statku i k hrdlu židovi, který nesplní předepsané ustanovení.

Jak patrné, ustanovení o židech a jejich odpovědnosti za kradené věci kolísalo. Další vývoj to potvrzuje. Neboť i ustanovení sněmovního snesení z r. 1494 nezůstalo trvale. Privilegium židovské, které dal židům král Vladislav r. 1497, ⁵ předpisy tyto změnilo a naopak zavedeny předcházející předpisy mírnější. Protože zde jsou velmi podrobně uvedeny také důvody těchto změn, budiž dovoleno uvéstí ustanovení toto doslovně: »Což se pak kradených věcí dotýče, kteréž se k židům nosie a jim zastavují, poněvadž známe, že na ně těžké věci při tom přicházejí najvíce z těch příčin, že což kto ukradne a k nim přinese o tom o mnohém nevědie, by kradené bylo a peněz na to puojčují, a křesťané ptajíce se po svém, hledají svých věcí u nich, a židé jich

¹) Rkp. N. M., č. 657, L. 2 a (237 b).

²) Regesta, II., str. 8 (1254) . . . furtim ablatum vel raptum ignoraverit.

³) Bondy-Dvorský, K historii židů, I., 111 (1440).

⁴) A. Č., V., 456 . . . kdož by kolivěk kterou svú věc jemu ukradenú v Židech optal u kteréhožkoli Žida . . .

⁵) A. Č., V., 478 n. C. j. m., I., 297 n.

zapřieti nesmějí, bojiece se, jestliže by toho zapřeli, aby to tré na svém statku neztratili, a pravie o tom a oznamují křesťanóm, kteříž se na to ptají, ale zase navracují podle starodávnieho uloženie a zřízení, leč kto vyplatí, ale mnozí na tom přestati nechtie, chtiec na nich vždy mieti a toho dosáhnúti, aby jim toho, ktož jest zastavoval, jmenovali aneb postavili. Kdež jest to židom učiniti těžká a jako nesnesitelná věc, neb ktož takovou věc činí, mnohý bude, že jest jeho žid jak jest živ neviděl ani znal, a druhé, že takový nerad práva secká, aby jeho právo zasáhlo, než jde odtud, což najdále muož. A také, co jest užitečnějše křesťanóm, nebudúli židé na takové věci puojčovati, ten, ktož co ukradne, puojde s tím dále, a ten, komuž se ta škoda stane, moha se svého mezi židy s malú škodú doptati, nebude-li toho mezi židy, ten vo to přijde. A druhdy se také trefí, že přijde mezi ně lotr a voni znajíc jeho, rádi by jeho prázdni byli a jemu nepuojčovali, rozličné jim pohruožky činí, nepuojčí-li jemu na ten základ. A nadto by také býti mohlo, že někdo potřebuje náhle peněz pro svú znamenitú potřebu, poslal by svuoj klenot aneb šaty zastaviti, a voni bojiece se, by kradené nebylo, nesměliby lidem na to puojčovati, kteráž by věc lidem velmi obtiežna byla. A protož nám se lépe a užitečněji zdá, aby židé na takové věci puojčovali podle obyčeje prvnějšieho. Item. By žid měl na klenot aneb na šaty puojčovati, jakby to zpuosobeno býti jmělo, tak se nám zdá, aby ta věc také při prvnějším běhu zuostala, neb se tu velikých škod znáti nemuož, proto že ktož klenot aneb šat zastaví, má na to mysliti, bude-li to moci vyplatiti čili nic, aby se jemu v židech neprošlo, a srozumělli by tomu, že by se jemu prostáti mělo, radše to prodaj, aby toho škody neměl.«¹

V tomto ustanovení tutíž měl se právní řád vrátiti k právnímu obyčeji dřívějšiemu a to z důvodů, které tu jsou velmi podrobně uvedeny, ale prakse byla silnějši.

Ukazuje to nejen prakse moravského zemského soudu,² kde ustanoveno, že zastavená ukradená věc má býti od žida vrácena bez náhrady, ale dosvěčuje to i současná prakse městských soudů u nás.³ A ovšem i Vladislavské zřízení v čl. 550. vrací se k usnesení dřívějšiemu a stanoví se zde opět přísný předpis, že žid má bez náhrady kradenou zástavu vydati a oznámiti zloděje. Jinak ručí majetkem i hrdlem okradenému. A tento předpis se pak zachovává i v dalších zřízeních zemských.⁴ Zásady, které vytklo pro Moravu uvedené rozhodnutí soudní z roku 1500, jsou základem i pro další léta a pro další usnesení na Moravě.⁵

¹) A. C., V., 480, C. j. m., I., 300, Bondy=Dvorský, I. 170.

²) A. Č., X., 327 (1500).

³) Bondy=Dvorský, I., 185 (Plzeň 1501).

⁴) Z. zř. 1530, čl. 209, 1564, X. 14.

⁵) A. Č., X., 352 (1513), XI., 325 (1520).

Protože je zakázáno, že nikdo nesmí poskytovat zlodějům a loupežníkům glejtů, proto ovšem je také nařízeno, že glejtovní pán odpovídá za škodu způsobenou zločincem, vydá-li jim glejt a nechce-li je vydati králi nebo porávcím.¹ Zemská zřízení tu velmi jasně vyslovují zásadu, že glejty zlodějům a zhoubcům zemským nemají býti poskytovány bez přivolení krále, hejtmanů neb soudu zemského. V případě, že poskytl kdo glejt bez svolení uvedených osob, má se k němu hleděti jako k zemskému zhoubcu a zloději.²

Pro škodu způsobenou loupeží a krádeží mohla býti poháněna i třetí osoba rozdílná od pachatele, vydala-li nikoli pachateli, nýbrž i poškozenému předtím glejt, v němž byl mu zaručen bezpečný průvod před osobami, které právě poškozenému věci odňaly. Jde tu vlastně o případ ručení glejtovního pána za provedení glejtu, ale protože ručí tu glejtovní pán za to zpravidla, že osobě glejtem chráněné nebude odňato zboží a jiné věci movité krádeží, loupeží neb jiným způsobem, že mu věci nebudou poškozeny, musíme se v souvislosti o ručení za krádež a loupež zmíniti i o tomto případě. Příklady v pramenech našich jsou a nikoli odjedinele i v Čechách i na Moravě.³ Jest ovšem podmínkou, aby glejt se svým obsahem vztahoval na osoby, které krádež a loupež spáchaly. Nevztahuje-li se na pachatele, pak ovšem ani glejtovní pán neručí za spáchaný trestný čin.⁴

Odpovědnost třetích osob za krádež jde v českém právu tak daleko, že odpovídá v žalobě před soudem i dědic pachatelův, který uvázal se ve jmění jeho. Pohánějící přímo vytyká, že pohnaný drží po pachatelovi nápad, na kterém by se mohl pohánějící hojiti.⁵ A ovšem odpovědnost dědicova jde také na případy, kdy poddaný zůstavitelův ukradl věci pohánějícího a zůstavitel nevydal pohnaného a neučinil pohánějícímu zadost. I v tomto komplikovaném případě je dědic poháněn ze škody, která vznikla z krádeže toho, kdo ještě při spáchání krádeže jeho poddaným nebyl.⁶

Jest dále řešiti otázku, byla-li v našem právu kolektivní odpovědnost při krádeži. V našich pramenech je o tom velmi málo zpráv a i ty zprávy z doby starší, jež máme zachovány, nejsou určité a přesné. Z počátku 13. stol. je zachováno ustanovení, bude-li zloděj přistižen ve vesnici, že má býti kon-

¹) A. Č., IV., 522 (1487).

²) Z. zř. 1549. U. 12.

³) A. Č., XII., 486, č. 1101 (1502), 488, č. 1103, 541 (1503). Lib. cit., II., 49, č. 244, 286, č. 1212. Srov. Kliment, Glejty v českém státě (1928).

⁴) Lib. cit., III., 476, č. 253, 481, č. 78.

⁵) Lib. cit., III., 538, č. 555 . . . že mi nebožtík p. Jiřík, bratr jeho, pobral na Podstatském zboží v pravém landfridě a on drží nápad bratra svého, ježto bych já měl svého na tom postíhati.

⁶) Lib. cit., IV., 278, č. 75 . . . z dvaceti hř. gr. dob. etc., jakož mi otce jeho člověk ukradl puol kopy sviní a to mi vráceno není, on uvázav se v zboží otce svého i nechce mne odbýti. Cf. Lib. cit., IV., 284, č. 98.

fiskován či rozbořen jen dům, v němž byla ukradená věc nalezena, ostatní domy však mají zaplatit pokutu 300 denárů.¹ Jde tu tudíž o kolektivní odpovědnost při přistížení zloděje ve vesnici. Jinou je zpráva Statut Konráda Oty, která mluví o případě, povedou-li stopy ukradené věci do vesnice, zda má býti tato trestána kolektivně. Statuta rozhodují tento případ záporně, takže zde kolektivního ručení není.² Tím ovšem nejsou zprávy o této kolektivní odpovědnosti vyčerpány. Jistě že zůstala i nadále. Svědčí tomu zprávy z pramenů z doby pozdější. Protože však šlo již o vesnice poddanské, bylo jistě na vrchnosti, aby po případě o kolektivní odpovědnosti rozhodla.

Máme zachovánu však řadu zpráv z moravských pramenů ještě ze 16. stol., které ustanovují, že budou-li v které vesnici trpěni zloději a vzejde-li škoda od nich někomu, pak »o takovou škodu k té dědině hleděno buď«. A proto se také určuje: »každý pán na dědinách svých fojtóm i lidem příkaž a to opatř, aby věděli, kdo se na dědinách přechovává«.³ Je to nesporně dokladem kolektivní odpovědnosti ještě z doby velmi pozdní, která plyne však z názoru, že jde o společnou odpovědnost přechovavačů v té které vesnici.

I pokud jde o krádež a loupež, objevuje se u nás kolektivní odpovědnost měst.⁴ V pramenech našich velmi často se vyskytají půhony, v nichž jsou poháněni purkmistr, konšelé a všecka obec městská proto, že neučinili zadost svým povinnostem, které měli v případě stíhání zloděje a loupeže. Všichni obyvatelé města měli pachatele, na něhož byl učiněn pokřik a který byl městu oznámen, stíhati. Za zanedbání této povinnosti je poháněn nejen purkmistr a konšelé jakožto výkonné orgány města, nýbrž i také celá obec, při čemž v pramenech je zdůrazňováno, že obec představuje kolektivní odpovědnost celého města.⁵

¹) C. B., II., 212 (1222) Výraz »publicetur« v listině není určitým a může značiti obojí, jak jsme v textu uvedli. Spíše se zdá, že jde o konfiskaci. Srov. na př. M. C. čl. XXVIII. seu bonorum publicationis . . .

²) C. B., II., 331 (1229), C. j. B., I., 71 (1237).

³) A. Č., XI., 310 (1518). Z. zř. 1535, fol. LXXV.

⁴) Uvádějíc kolektivní odpovědnost měst, jsme si vědomi rozdílů kolektivní odpovědnosti vesnic. Že však nejde jen o odpovědnost orgánů měst jako právnických osob, je z našich pramenů zřejmo. Otázce této nemůžeme věnovati zde větší pozornost, lze však upozorniti na analogie v právech jiných, kde otázka tato rovněž nemůže býti řešena jednoduchým zamítavým stanoviskem. Srov. H ü b n e r, Grundzüge³, 124, 130, G i e r k e, Das d. Genossenschaftsrecht I., (1868), 72, II. (1873), 386, H i s, Geschichte des d. Strafrechts bis zur Karolina, str. 21 n.

⁵) Rkp. N. M., č. 859, B, 10 a . . . Proti kterémužto obeslání poručník Berounských pravil, že k tomu obeslání povinni odpovídati nejsou. A to z té příčiny, že toto obeslání o upuštění nějakého zloděje se jest stalo, ježto samým purkmistru a konšelóm taková věc k opatření náleží, ale ne obci a obec že jest jemu nic neprovinila. Srov. k tomu Ač., XI., 512., č. 999 (1500) a též půhon Lib. cit., III., 526, č. 482, Št. z V. poh. Pavla Napajedlského, konšela Hradištského i jiných všech konšeluov a měšťan města Hradiště ze dvou stů hř. dob., jakož mi byl Šmikovský pobral v landfrídě, tu jsú jej oni na své město pustili, ježto jinudy probíti nemohl.